

Н.Г.СІКЕТІНА, НТУ «ХПІ», Харків

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах оцінка економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств є актуальною. Дана стаття присвячена питанням розробки механізму оцінки економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств.

In modern condition estimation to cost-performance to activity machine-building enterprise is actual. Given article is dedicated to questions of the development of mechanism to cost-performance to activity machine-building enterprise.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки проблема оцінки економічної ефективності діяльності промислових підприємств дотепер залишається не вирішеною, тому що розроблені методики оцінки економічної ефективності діяльності є не завжди дієвими.

Аналіз досліджень та публікації. Представлена у роботах [1,2] та діюча в цей час система оцінки показників економічної ефективності діяльності підприємства є традиційною. Однак, на нашу думку, для ринкових умов вона є недостатньою.

На сьогоднішній день недостатньо розробленими залишається питання розробки механізму кількісної оцінки економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств.

Метою статті є розробка механізму кількісної оцінки економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств, що діють у ринкових умовах.

Методологія. Виробнича діяльність є визначальною при оцінці економічної ефективності діяльності підприємства.

Комерційна діяльність впливає на фінансовий стан підприємства, тому корисно залучати показники платоспроможності й фінансової стабільності як кінцеві показники економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства.

Проаналізовано економічну ефективність діяльності сімнадцяти машинобудівних підприємств Харківської області, використовуючи формулу 1:

$$E_f = \frac{KR}{R} = \frac{P - R}{R}, \quad (1)$$

де E - ефективність;

KR – корисний результат діяльності підприємства;

R – витрати на отримання КР;

P – результат.

У розрахунках приймаємо у якості витрат собівартість випуску продукції, а результат – це обсяг виробництва у вартісному вимірі; корисний результат – прибуток підприємства від реалізації продукції.

Виходячи з цього, економічна ефективність діяльності, на наш погляд, буде відображати частку прибутку у витратах на його отримання у процесі виробничо-комерційної діяльності підприємства. Результати розрахунку частково наведено у табл.1.

У результаті проведених у табл. 1 розрахунків можна зробити висновок про те, що чим вищим є коефіцієнт, тим вище економічна ефективність діяльності підприємства.

У наведеному розрахунку коефіцієнти економічної ефективності діяльності підприємств знаходяться у діапазоні від 0,003 до 0,77 що є відображенням загальної картини.

З сімнадцяти підприємств у 2007 році порівняно з 2006 роком економічна ефективність діяльності зросла у шести підприємств ХЕЛЗ “Укрелектромаш”, “Світло Шахтаря”, “Лозівський завод “Трактородеталь”, “Куп’янський машзавод”, завод ім. Малишева, ФЕД.

Проведено факторний аналіз [3] економічної ефективності діяльності підприємства за двохфакторною кратною моделлю:

$$E = \frac{П}{C}, \quad (2)$$

де $П$ - прибуток підприємства від реалізації продукції; C - собівартість випуску продукції.

Таблиця 1 – Результати розрахунку економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств Харківської області за 2001 – 2007 рр.

Підприємство	Економічна ефективність діяльності за роками						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. ВАТ ХЕЛЗ “Укрелектромаш”	0,32	0,21	0,16	0,28	0,20	0,19	0,26
2. ВАТ “Електромашина”	0,13	0,18	0,15	0,14	0,12	0,10	0,09
3. ВАТ завод “Електромаш”	0,32	0,16	0,01	0,04	0,04	0,55	0,34
4. ВАТ “ХТЗ”	-	-	-	0,10	0,19	0,09	0,02
5. ВАТ “Турбоатом”	0,77	0,36	0,54	0,27	0,75	0,19	0,41
6. ВАТ “Автрамат”	0,16	0,22	0,27	0,28	0,21	0,20	0,12
7. ВАТ “Світло Шахтаря”	0,58	0,66	0,41	0,48	0,66	0,61	0,63
8. ВАТ “Харківський верстатобудівний завод”	0,40	0,52	0,62	0,04	0,25	0,48	0,32
9. АТЗТ “ХМЗ “Червоний Жовтень”	-	0,03	0,46	0,16	0,11	0,36	0,27
10. ЗАТ “Лозівський завод “Трактородеталь”	0,33	0,32	0,32	0,39	0,37	0,25	0,32
11. ЗАТ “Барвінківський машинобудівний завод”	-	-	0,16	0,12
12. ВАТ “Завод ім.Фрунзе”	0,63	0,62	0,48	0,27	0,36	0,23	0,19
13. ВАТ “Куп'янський машзавод”	0,17	0,04	0,04	-	-	0,04	0,06
14. ВАТ завод “Потенціал”	0,65	0,51	0,42	-	0,03	0,003	0,01
15. ВАТ “Вовчанський агрегатний завод”	0,38	0,30	0,33	0,44	0,22	0,26	0,23
16. ДП “Завод ім.Малишева”	0,15	0,15	0,13	0,07	0,08	0,006	0,04
17. ДП ХМЗ “ФЕД”	0,51	0,64	0,64	0,63	0,57	0,52	0,58

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, розраховано вплив прибутку та собівартості випуску на зміну економічної ефективності діяльності підприємства.

Проведений факторний аналіз економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств Харківської області показав, що зміна прибутку є результатом комерційної діяльності підприємства, а зміна собівартості, у свою чергу, відображає організацію процесу виробництва.

У ситуації, коли якість продукції збільшується та надаються відповідні послуги споживачам відносно продажу та експлуатації

продукції, результат комерційної діяльності є позитивним. А, у разі, коли збільшується собівартість продукції, це свідчить про недоліки в організації виробничої діяльності підприємства. Для кожного підприємства динаміка цих двох факторів свідчить про здобутки та недоліки як у комерційній, так і виробничій діяльності.

Це є ключовим моментом у процесі прийняття рішень щодо виробничо-комерційної діяльності та підвищення її ефективності.

У зв'язку з цим, факторний аналіз є першою стадією аналізу рівня економічної ефективності діяльності підприємств у процесі виявлення недоліків, зосередження на них уваги та в подальшому їх усунення (рис.1).

Рисунок 1 – Механізм оцінки економічної ефективності діяльності машинобудівного підприємства

Далі потрібно проводити поглиблений аналіз напрямків (резервів) підвищення виробничо-комерційній діяльності; вибір із існуючих напрямків тих, на яких треба зосередити увагу

відповідним структурам управління. Для використання резервів підвищення економічної ефективності виробничо-комерційній діяльності необхідно у кожному випадку підвищити або знизити рівень фактору у залежності від напряму його впливу на ефективність.

У результаті рівень економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності буде вищим за існуючий фактичний рівень. Це буде прогноз економічної ефективності діяльності підприємства.

Далі нами пропонується проводити експрес-аналіз для оцінки діяльності підприємства на ринку.

У цьому випадку проявляється вплив на економічну ефективність виробничо-комерційної діяльності підприємства тільки зовнішнього середовища, що проявляється за допомогою досягнення певного рівня конкурентоспроможності продукції, що воно випускає.

Відомо, що до основних цілей функціонування підприємства можна віднести забезпечення оптимального рівня рентабельності.

Тому нами виділені цілі, установлення яких благотворно позначаються на рентабельності підприємства:

підвищення продуктивності праці;

збільшення обсягу продажів;

збільшення прибутку; підвищення показника покриття постійних витрат; скорочення постійних витрат.

Експрес-аналіз дозволяє скласти перше враження про можливі ділянки, на яких необхідно зосередити зусилля по підвищенню ефективності їхнього функціонування.

У рамках „експрес-аналізу” використано інформаційну систему “Дюпон” [4].

Система “Дюпон” базується на так званому показнику “рентабельність власного капіталу” (ROE).

ROE залежить від трьох факторів – загальної прибутковості підприємства, структури капіталу, обертання наявних фондів. За ROE роблять висновок про перспективи бізнесу, стійкості підприємства на ринку, наявності фінансових резервів підвищення конкурентоспроможності підприємства (формула 3).

$$ROE = R_{np} * R_{відд} * k_{фз}, \quad (3)$$

де R_{np} - чиста рентабельність продажів; $R_{від}$ - ресурсовіддача; $k_{фз}$ - коефіцієнт фінансової залежності.

За допомогою аналізу цих коефіцієнтів можна визначати основні фактори, що впливають на результат виробничо-комерційної діяльності підприємства і систематично виявляти “слабкі” місця підприємства.

Результат розрахунку рентабельності власного капіталу (ROE) машинобудівних підприємств Харківської області наведено у табл.2.

За даними табл.2 можна зробити висновок, що рентабельність власного капіталу у 2006 році підвищилася у ВАТ “Вовчанський агрегатний завод” на 9 відсоткових пунктів, ВАТ “Турбоатом” та ЗАТ “Лозівський завод “Трактородеталь” на 4 відсоткові пункти.

У інших підприємств даний показник знизився, що показує неефективне використання ресурсів підприємств.

На наступному етапі дослідження необхідно проаналізувати розглянуті показники ефективності діяльності підприємства й знайти напрямки та можливості їхнього вдосконалення, після чого провести таку роботу на підприємстві.

Таблиця 2 – Рентабельність власного капіталу машинобудівних підприємств Харківської області

Підприємство	Показник	2005	2006	Абсолютна зміна
1	2	3	4	5
1. ВАТ “Автрамат”	ROE	-0,027	-0,024	-0,003
2. ВАТ “Світло Шахтаря”	ROE	0,17	0,12	-0,05
3. ВАТ “Вовчанський агрегатний завод”	ROE	0,049	-0,04	0,009
4. ВАТ “ХТЗ”	ROE	-0,21	-0,22	-0,01
5. ВАТ “Турбоатом”	ROE	0,024	0,028	0,004
6. ЗАТ “Лозівський завод “Трактородеталь”	ROE	0,079	0,083	0,004

Висновки. Пропонований механізм управління економічною ефективністю машинобудівних підприємств дозволяє приймати стратегічні рішення щодо їх діяльності.

Список використаних джерел: 1 Протопопова В.О., Полонський А.Н. Економіка підприємства. Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 220 с. 2 Шепеленко Г.И.

Экономика, организация и планирование производства на предприятии. – 3-е изд, доп. и переработ. – Ростов-на-Дону: Издательский центр «МарТ», 2002. – 544 с. 3 Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. 7-е изд. Мн.: ООО "Новое знание", 2002. – 703 с. 4 Shimansky-Gaier G. Beraterhandbuch Osteuropa Training von Unternehmensberatern im Transformationsprozeß. – Rottenburg.: «ILTIS» GmbH, 1999. – 687 s.

Поступила в редколлегию 08.10.08

УДК 658.012.4

О.В. НАЗАРЕНКО, канд. екон. Наук, **Н.Б. РЕШЕТНЯК**, канд. екон. Наук, **Ю.Б. РЕШЕТНЯК**, канд. фіз.-мат. Наук

ВИКОРИСТАННЯ МІКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УДОСКОНАЛЕННІ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена проблемі застосування інструменту стратегічного управління Balanced Scorecard до українських підприємств. В умовах невизначеності глобального ринку та жорсткої конкуренції, майбутнє підприємств залежить від мобілізації як матеріальних, так і нематеріальних активів підприємства, що передбачає вдосконалення стратегічного підходу до управління.

The article is devoted to the problem of the instrument of the strategic management's use, that called the Balanced Scorecard, for Ukrainian enterprises. In conditions of global market's uncertainty and cruel competition, the future of the enterprises depends on the mobilization of material and non-material enterprise's assets, what assumes the perfection of the strategic approach to the management.

Ключові слова. Фінансовий потенціал, клієнти та ринки, внутрішні процеси підприємства, стан навчання, стан зростання.

Вступ. У відповідь тенденціям розвитку глобального ринку кращі українські підприємства використовують переваги стратегічного підходу до управління. Виходячи з того, що резерви збільшення конкурентоздатності за рахунок таких елементів матеріальних активів, як зниження витрат виробництва та логістика є вичерпними, набуває актуальності мобілізація нематеріальних активів.

Постановка задачі. Метою статті є розгляд інструменту стратегічного управління Balanced Scorecard, який запропоновано економістами Гарварду Девідом Нортоном і Робертом Капланом у статті “Зміни, що ведуть до виконання” [1] у 1990 році. Принципами концепції, викладеної у статті, є: трансформація